

ΤΟ ΕΠΙΑΣΕΣ;

... αν όχι διαβάσε με

Αναθεώρηση της 19 Ιανουαρίου 2012

Το επιασεσ;

ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΤΟΧΩΡΟ

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

www.stougiannidis.gr

© ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
aris@stougiannidis.gr

Εισαγωγή

Πιάνω: ενα πολυσήμαντο ρημα. Ενα γλωσσικο pass-par-tout που εχει λιγγιωδως πολλες εννοιες. Το αναλυω εστιαζοντας στις φράσεις που δημιουργει η καθε μια σημασια του πιάνω.

Ετυμολογία

Πιάνω : Ρημα μεσαιωνικο απο το αρχ. δωρικο πιάζω < αρχ. πιέζω. Η κυρια σημασια του ειναι «αρπαζω και κρατώ γερά». Το απαντουμε στην Καινη Διαθηκη, στις Πραξεις των Αποστολων Κεφ 3 §7.

7. και **πιάσας** αὐτόν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε· παραχρηῖμα δὲ ἔστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις και τὰ σφυρά, 8 και ἔξαλλόμενος ἔστη και περιεπάτει, και εισῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερόν περιπατῶν και ἀλλόμενος και αἰνῶν τὸν Θεόν. 9 και εἶδεν αὐτόν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα και αἰνοῦντα τὸν Θεόν·

Πράξεις Κεφ 3 §7.

Φράσεις

Απ' όπου και να τον πιάσεις λερώνεσαι

Ειναι αδύνατον να ερθεις σε επαφη, να συνεργασθεις με ενα τετοιο ανθρωπο με πολλα κα σοβαρά ηθικα ελαττωματα.

Αρρωσταίνω

Μ' επιασε η μεση μου

Μ' επιασε κωλικος

Μ' επιασαν τα νεφρά μου, τα λαιμά μου

Ολα αφορουν για ιάσιμες ασθενειες.

Αντιθετως, στη φάση της αποθεραπειας, λεμε μου περασε. Φρ.(μ' επιασε συναχι, αλλα με τα φάρμακα μου πέρασε) και οχι «με άφησε» οπως ειναι αναμενομενο.

Επιτυχια

Δεν πιανουν τα λογια

Δεν Επιδρουν, δεν εχουν αποτελεσμα τα λογια

Σ'αυτο το παιδι δεν πιανουν τα λογια. Ενα χερι ξύλο του χρειάζεταιται.
Δεν εχουν αποτελεσμα τα λογικα επιχειρηματα.

Δεν πιανει το σαπουνι

Ειναι τοσο βρωμικα τα μαλλια του που **δεν πιανει** το σαπουνι.

Δεν πιανει το κολπο

Η προσπαθεια εξαπατησης δεν εχει αποτελεσμα
Φρ. Αυτα **δεν πιανουν** σε μενα.

Φαρμακα

Πρβλ τη φρ. Εχω τετοιους πονους που δεν με **πιάνουν** οι ασπιρινες. Πρβλ. παροιμια «αντρα μου για να γκαστρωθω δεν με δικαν τα βοτανα».
Δικάν[ε]=δικαιωνουν, δεν με **πιανουν**.

Δεν πιανει μελανι

Μ'εγραψε εκει που **δεν πιανει** μελανι: μ'εγραψε σ'αρχιδια του, αδιαφορησε πρβλ. σ'αρχιδιστης.

Δεν πιανει το φυτο

Δεν φυτρωνει
Φυτεψα μια τουλιπα αλλα δεν επιασε.

Πιαστηκε

στην παγίδα

Παρ. Οποιος κυνηγάει πολλούς λαγους δεν **πιανει** κανενα.
Βεβαια μιλαει για κυνηγι με στησιμο παγιδας και οχι με ντουφέκι.

στη φακα

Πιαστηκε σαν ποντικος στή φάκα.

στα πράσσα

Πιαστηκε στα πράσσα.
Ασχετο με το χορταρικο πρασο.
Συνελήφθη εν τῷ πράττειν, (ή πράσσειν). Επ'αυτοφώρω.

Καταλαμβάνουν

Πιάνουν τα ταμπουρια

Παίρνουνε τ' αλαφριά σπαθιά και τα βαριά τουφέκια,
στην Αλαμάννα φτάνουνε και πιάνουν τα ταμπούρια.

Ο Άθανασιος Διακος Δημοτικο

Τον επιασαν τα μπουρινια του.

Δηλ. κατελήφθη απο θυμό, τα νευρα του.
Εδω «μπουρινι» μεταφορικα.
και τον επιασε το γλυκύ του.

Αρχισε να χτυπιεται και να βγάξει αφρους απο το στομα, απο τα νευρα του. Επειδη «γλυκύ» κατ'εφημισμον λεγεται η επιληπτικη κρίσις.

Καταλαβαίνω

Το επίασε

Το καταλαβε, το συνέλαβε. Εννοείται «συνέλαβε [το νοημα των λεγομενων]». Συνηθης η ερώτηση «το έπιασες;» με την εννοια «εννόησες;», «κατάλαβες;».

Αντιλαβου; Λεξη της αργκο με το ιδιο νοημα. Παρανοηση απο την προστακτικη της εκκλησιαστικης φράσης «ἀντιλαβού σώσον ελεησον και διαφύλαξον ημας, ο Θεός». Σολοικισμος! Διοτι η προστακτικη δεν χρησιμοποιειται σε ερωτησεις.

Επίασε το φαι

Αφησα το φαι πανω στη φωτια και **επίασε** (καηκε στον πατο)

Πρβλ. το πιάνω ως μεταβατικο ρήμα «με **πιανει** το φαι» = μου παρεχει χρησιμες ουσιες για την συντηρηση μου.

Φρ. : Ασε τα γαριδάκια και φαιε κατι ουσιαστικο να σε **πιάσει**.

Επίασε φωτιά

Επίασε φωτιά το σπίτι. Κυρ. Πυρκαια.

Και που ειναι ευφλεκτο πιανει ευκολα φωτιά.

Για το εμπρησμο (εσκεμενη ενεργεια) λεμε του βάλανε φωτιά

Για την αυτανάφλεξη (κυριως μεταφορικα) λεμε για καποιον οτι παιρνει φωτια και οχι πιανει φωτια. Εξαπτεται ευκολα.

Ξεκινω

γραψιμο

Γιατι το γραψιμο προαπαιτουσε να πιαστει η πεννα.

Πιανουν και γραφουν μια γραφη

Χεζουν τα γένια του κατή.

Δημοτικο -Κατω στου Βαλτου τα χωριά

κλαματα

Μολις ειδε οτι δεν πιανουν¹ τα παρακαλια **επίασε** τα κλαματα.

Τραγούδι

κι ήρθαν κι οι μουζικάντηδες και **πιάσαν** το τραγούδι

κι όλη τη μέρα γλένταγαν, κάψαν το πελεκούδι.

Χάρης & Πάνος Κατσιμίχας - Χαμός στο ίσιωμα

¹ Δεν περνουν, δεν έχουν αποτελεσμα

μοιρολοι

Έσπασε το κομπολόι σκόρπισαν οι χάντρες
πιάσανε το μοιρολόι ένα τσούρμιο άντρες

Λευτέρης Παπαδόπουλος – Μαννα δεν φυτεψαμε

Πιαστηκα

Με βρήκε καποιο ρευμα και **πιάστηκα**. (ρευματοπαθεια και η ακινησια που προκαλει). Βλ. και [πιασμενος](#)

Πιανω το σφυγμο

Κυριολεκτικα πιανω τον καρπο του χειριου καποιου προκειμενου να μετρησω στον σφυγμο του. Μετρω τις ανα λεπτο σφυξεις της καρδιας. Μεταφορικα αντιλαμβανομαι της κοινωνικες τασεις της εποχης ή τις ιδιοτυπιες καποιου. Φρ. «Ο **επιασε** το σφυγμο της αγορας», «**επιασε** το σφυγμο της» (αντεληφθη τις απατήσεις της)

Πιασμενος

Επαθα λουμπαγκο (οσφυαλγια), ειμαι **πιασμενος** και δεν μπορω να κουνηθώ.

Ενοικιαζω

Επιασε ενα δυάρι στα Πατήσια και εγκαταστάθηκε εκει. (δρα ως ενοικιαστης, οχι ως ιδιοκτήτης)

Επιασε ψηλά τον αμανε

Σημαίνει ξεκινήσε κατι περαν των δυνατοτητων του. Η εικονα απο τραγουδιστη που τραγουδάει με εντονη φωνη τους χαμηλους τονους και οταν πλεον φθασει σε τονους που πρεπει να ειναι πιο εντονοι τοτε οι φωνητικες του δυνατοτητες δεν επαρκουν. Η φραση πηρε ομως και την εννοια του εγινε πολυ περηφανος, υπερφιαλος.

Θεση

Να παμε νωρις να **πιασουμε** θεση.

Ειναι **πιασμένη** αυτη η καρέκλα; (Ερωτηση σε καφενειό)

Μια θεση μπορει να ειναι **πιασμενη** αλλα με την εννοια της διαφύλαξης, της εκ των προτερων διασφαλισμενης καταληψης απο συγκεκριμενο ατομο. (ρεζερβέ)

Μια καρτεκλα που είναι ήδη κατειλημμένη, δηλ. που καποιος καθεται επανω της δεν δικαιολογει την ερωτηση «Ειναι **πιασμένη** αυτη η καρτέκλα;»
 Συν. κλεινω θεση.

Μαγκωνεται

Πιάστηκε η φουστα της στην πορτα του ασανσέρ.

Πιάσε

Προστακτικη με η χωρις «μου» (πιάσε και πιάσε μου) που σημαίνει «προσκομισε», «φέρε». Αντι του «δώσε μου». Συνηθως απευθυνεται σε ιεραρχικα κατωτερο ή ισο.

Πιάσε μου το κατατσαβίδι. Πιασε μια πιττα με γυρο

Πιάνεται απ τα μαλλια του

Φράση που προηλθε απο παροιμια «Ο πνιγμενος² απ τα μαλλιά του πιανεται» που εχει συμβουλευτικό χαρακτηρα «τον ανθρωπο που πνιγεται, πρεπει να τον πιασεις απο τα μαλλια του»³. Το **πιανεται** το λεμε τις περισσοτερες φορες με την εννοια ταυτοπαθους ρηματος οτι δηλαδη ο ανθρωπος που βρισκεται σε δύσκολη θεση κανει απελπισμενες, απροσφορες και ανοητες ενεργειες. Δηλ. οτι πιανεται ο ιδιος απο τα μαλλια του! Οπερ ατοπον. Διοτι ο πνιγμενος είναι νεκρος και μονος του δεν μπορει να κανει τιποτε.

Πιανω

Πιανω λιμάνι

Αυτο το πλοιο θα πιασει και στη Σεριφο.

Σε λιγο πιανουμε Σιφνο! Βλ. Καράβι

Πιανω φίλο

Τον επιασε φιλο

Αυτος δεν πιανεται φιλος είναι πολυ ιδιοτροπος

Πιάνω χώρο

Ανοιξε ολα τα βιβλια και επιασε ολο το τραπεζι. (τον χωρο, την επιφάνεια του τραπεζιου)

Πως καθεσαι έτσι! Επιασες ολο τον καναπέ, κανε λιγο στην μπάντα.

² Ορθοτερον ο **πνιγόμενος**, αυτος που πνίγεται αλλα είναι ακομα ζωντανος, γιατι ο **πνιγμένος** είναι :αυτος που έχει ηδη πνιγει και είναι πλεον νεκρος.

³ Τα μαλλιά δεν αντιδρουν σπασμωδικα οπως τα χερια αυτου που πνιγεται.

Πιάσαμε πάτο

Με την ίδια λογική με το [Πιανω λιμάνι](#) φθάσαμε στο εσχατο σημείο της κατρακύλας, της πτώσης.
Σχετ. Πηγαμε φούντο

Πιαστήκαμε

με την κουβέντα

Αρχισαμε να συζηταμε και ξεχαστήκαμε, δεν καταλάβαμε πως περασε η ώρα.
Λεγεται με την ίδια σημασια και για καθε αλλη απασχοληση πχ. το συγυρισμα, το γραψιμο, το διαβασμα.

στα χέρια

Συνεπλάκημεν. Ερिसαμε, μαλώσαμε.
Συνηθέστατο «γίναμε μαλιά κουβάρια» αλλα και το «μαλε βάση» των οποιων η ερμηνεια ειναι ενδιαφέρουσα.
Με εβρισε και **πιαστήκαμε στα χερια**.

Πιαστήκανε μαλλι με μαλλι

Επειδη η φράση ειναι παλια, αφορα καυγά γυναικων. Οι αντρες ειχαν κοντα μαλλιά και ετσι τρώγανε τα μουστάκια τους

Επιασα

Το επιασα

Το αντελήφθην. Κατεννόησα καποιο υπαινιγμο, υπονοουμενα.

Τα επιασε

Εννοείται επιασε τα χρηματα. Δωροδοκήθηκε για καποια συγκεκριμενη πραξη η παραλειψη. Για αυτον που δωροδοκει[ται] καθ'εξιν ή και καθ' υποτροπην λεμε οτι τα πιανει. Αυτος που δεν τα πιανει λεγεται αδέκστος. (α+δεκαζω=δωροδοκω)

Σημ:Στην αρχαια ελληνικη δωροδοκώ σημαινει τα πιάνω, τα παιρνω και οχι τα δινω. Οταν τα δινω δεκάζω, επομενως το να μιλαμε για παθητικη και ενεργητικη δωροδοκια ειναι λανθασμένο⁴. Το φακελακι λεγεται δωροδοκημα.

Τον επιασε απο το λαιμο

Κυριολεκτικα αλλα και μεταφορικα : «του εθεσε πιεστικους ορους και προθεσμιες». Φρ. «Μη με πιανεις απο το λαιμο, δώσ'μου λιγο περιθώριο να κανω σωστα τη δουλεια».

⁴ Προφανως αυτες οι φρασεις επηρεάστηκαν απο την παθητικη και ενεργητικη ομοφυλοφυλια που τουλαχιστον γλωσσικα ειναι σωστες φρασεις. Το ηθικον μερος στασιαζεται.

πιάσανε

Τον πιάσανε

Συνελήφθη απο καποια αρχη

Ποβλ. Δημ. Τρ.

Τον Κατσαντώνη **πιάσανε**,

στα Γιάννενα τον πάνε,

ή

Τον Κίτσο τον **επιάσανε**, πάνε να τον κρεμάσουν.

Χίλιοι τον παν' από μπροστά και δυο χιλιάδες πίσω
κι ολοξοπίσω πήγαινε η μαύρη του η μανούλα.

ή

Το Νικολάκη **πιάσανε**, τον Κωσταντή βαρέσαν.

-Πού 'σαι, μανούλα, πρόφτασε, πιάσε μου το κεφάλι,
και δέσ' το μου σφιχτά, για να μοιρολογήσω.

ή

Κατω στα λεμοναδικα γινηκε φασαρια

Δυο λαχαναδες **πιασανε** που καναν την κυρια.

Σύνθετα

Καταπιανομαι

Καταπιάστηκε να το επισκευάσει και δεν τα καταφερε.

Παράγωγα

Το πιασιμο

Η αφή, το καλο ρουχο φαίνεται απο το πιασιμο

Τα πιασιματα

Κυριολεκτικα: τα χερουλια σκευους πχ. σταμνας ή κατσαρολας,

Μεταφορικα το στηθος οι γλουτοι και οι μηροι μιας γυναικας. Εχει καλα πιασιματα (για χουφτωμα, και να της βάλει κανεις χέρι).

Σχετικά

Λαβή

Το πιάσιμο λεγεται και **λαβή** (κοινως χερούλι, μανικι). Το πιασιμο που γίνεται κατά την παλη λέγεται λαβή. (πχ. ειδος λαβής: κεφαλοκλειδωμα). Απο τη λαβή της παλης προερχεται και το ρημα λαβώνω =τραυματιζω. Μεταφορικά ομως, στην φράση «δινω λαβή» σημαίνει την αφορμη: **Να μη δώσουμε λαβη** για σχόλια.

Μανίκι

Η λεξη εχει δύο σημασιες

1. Το τμημα του ενδυματος που περιβαλλει τα χερια. Κατα τους ράφτες είναι ενα απο τα πιο δυσκολα τμηματα ενος ρουχου τοσο στην κατασκευη οσο και στο σιδερωμα. Για το λογο αυτο υπηρχε παλαιότερα μια μικρη σισερωστρα σε μεγεθος μανικου που διευκολυνε το σιδερωμα και που τη λεγανε επισης μανικι. Λέμε ακομα αυτη η δουλειά είναι μανικι ή μεγαλο μανικι δηλ. πολύ δύσκολη. Είναι μακρου και κοντο φαρδν (για παπαπδες και τσολιαδες) πρβλ. παροιμια «καλα τα φαρδομάνικα μα ειν' για τους δεσποτάδες» (δηλ. γί αυτους που δεν δουλευουν).
2. Τη **λαβη** ενος σκευους συνήθως οταν αυτη είναι επιμηκης πχ. σε τσεκουρι, μαχαιρι. Πρβλ. **μαυρομανικο** =το μαχαιρι που έχει μαύρη λαβη. Ευρυτατης χρησης στην Κρήτη και στην μαγειά.

Χερούλι

Το χερουλι είναι και αυτο πιασιμο, λαβη. Εχουμε τα χερουλια της κατσαρολας, το χερούλι της κανατα κλπ το τμημα δηλαδη απο το οποιο πιανουμε το αντικειμενο.

Το χερούλι της ασπίδας λεγονταν οχανον. (απο το εχω, κατ.εχω και επομενως πιανω).

Ομοηχα

Πιάνο

Το μουσικό οργάνο. Ακογεται σαν το ρήμα πιάνω.

Απο το Ιταλικο *riano-forte* (σιγανο-δυνατο) που αργοτερα και οι Ιταλοι το απλοποιησαν σε *riano*. Απο τα δύο πληκτρα που έχει, ενα σιγανο και ενα δυνατο.